

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร การติดต่อกับสังคมภายนอก และทัศนคติกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวเขาเผ่าอาข่า ในพื้นที่ดอยแม่สลอง อ.แม่จัน-อ.แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารของชาวเขาเผ่าอาข่า ในพื้นที่ดอยแม่สลอง อ.แม่จัน-อ.แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย
2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวเขาเผ่าอาข่า ในพื้นที่ดอยแม่สลอง อ.แม่จัน-อ.แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารกับการติดต่อกับสังคมภายนอกของชาวเขาเผ่าอาข่า
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารกับทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลงของชาวเขาเผ่าอาข่า
5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวเขาเผ่าอาข่า
6. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการติดต่อกับสังคมภายนอกกับทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลงชีวิตของชาวเขาเผ่าอาข่า
7. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการติดต่อกับสังคมภายนอกกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวเขาเผ่าอาข่า
8. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวเขาเผ่าอาข่า
9. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรของชาวเขาเผ่าอาข่ากับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต
10. เพื่อศึกษาระหว่าง พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร การติดต่อกับสังคมภายนอก ทัศนคติ และลักษณะทางประชากร สิ่งใดสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตได้มากที่สุด

ทั้งนี้ได้มีการตั้งสมมติฐานในการวิจัยไว้ดังนี้

1. พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารของชาวเขาเผ่าอาข่ามีความสัมพันธ์กับการติดต่อกับสังคมภายนอก
2. พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารของชาวเขาเผ่าอาข่ามีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต

- 3..พฤติกรรมกาเปิดรับข่าวสารของชาวเขาเผ่าอาข่ามีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต
- 4.การติดต่อกับสังคมภายนอกมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต
- 5.การติดต่อกับสังคมภายนอกมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวเขาเผ่าอาข่า
- 6.ทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวเขาเผ่าอาข่า
7. ชาวเขาเผ่าอาข่าที่มีลักษณะทางประชากรแตกต่างกันมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตแตกต่างกัน
- 8.พฤติกรรมกาเปิดรับข่าวสารมีประสิทธิภาพในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตได้มากที่สุด

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือ ชาวเขาเผ่าอาข่า ในเขตพื้นที่ดอยแม่-สลอง อ. แม่จัน และ อ. แม่ฟ้าหลวง จ. เชียงราย จำนวน 364 คน โดยใช้วิธีการเลือกโดยเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ การแจกแจงความถี่ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย เพื่ออธิบายลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน และสื่อบุคคล การติดต่อกับสังคมภายนอก ทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต

ส่วนการทดสอบสมมติฐานนั้น ใช้การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามสมมติฐาน ข้อที่ 1-6

ใช้วิธีทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม t-test (2 กลุ่ม) และการวิเคราะห์ความแปรปรวน (มากกว่า 2 กลุ่ม) เพื่อทดสอบความแตกต่างของกลุ่มตัวอย่างที่จำแนกตามลักษณะประชากร ตามสมมติฐานข้อที่ 7

ใช้วิธีวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณ เพื่อจัดลำดับตัวแปรที่อธิบายการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ตามสมมติฐานข้อที่ 8

สรุปผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ส่วนที่ 1. ข้อมูลด้านประชากร

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจำนวน 364 คน อยู่ในเขตพื้นที่ อ. แม่ฟ้าหลวง มากกว่า อ. แม่จัน เป็นเพศชายและเพศหญิงในอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกัน ส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ(ผี) เป็นจำนวน 286 คน อายุระหว่าง 20 ปี ขึ้นไป แต่ส่วนใหญ่อายุมากกว่า 45 ปี มีสถานภาพในครอบครัวเป็นหัวหน้า ส่วนใหญ่ต้องการมีบุตร 3-4 คน และไม่เคยเรียนหนังสือ ประกอบอาชีพทำสวน/ทำไร่ โดยมีรายได้ของครอบครัว/เดือน ต่ำกว่า 1,000 บาท ส่วนใหญ่จะมีวิทยุ และรถจักรยานยนต์

ส่วนที่ 2 การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคล

- สื่อมวลชน

1. วิทยุ กลุ่มตัวอย่างจำนวนมากที่สุดรับข่าวสารจากวิทยุทุกวัน และใช้เวลาฟังวิทยุประมาณ 1 ชั่วโมง ในแต่ละครั้ง

2. โทรทัศน์ กลุ่มตัวอย่างจำนวนมากที่สุดรับข่าวสารจากโทรทัศน์ทุกวัน และใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง ในแต่ละครั้ง

3. หนังสือพิมพ์ กลุ่มตัวอย่างจำนวนมากที่สุดที่รับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ อ่านหนังสือพิมพ์มากกว่า 3-4 ครั้ง/สัปดาห์ และใช้เวลาอ่านประมาณ 30 นาที ในแต่ละครั้ง

4. นิตยสาร กลุ่มตัวอย่างจำนวนมากที่สุดที่รับข่าวสารจากนิตยสาร อ่านนิตยสารมากกว่า 3 ครั้ง/สัปดาห์ และใช้เวลาอ่านประมาณ 30 นาที ในแต่ละครั้ง

เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยรวมแล้วพบว่า การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนอยู่ในระดับต่ำถึงต่ำมาก

- สื่อบุคคล

1. เจ้าหน้าที่มูลนิธิ กลุ่มตัวอย่างจำนวนมากที่สุดได้สนทนากับเจ้าหน้าที่มูลนิธิเดือนละครั้ง และใช้เวลาในการสนทนาแต่ละครั้ง น้อยกว่า 15 นาที

2. เพื่อนบ้าน กลุ่มตัวอย่างจำนวนมากที่สุดได้สนทนากับเพื่อนบ้านมากกว่า 2-3 ครั้ง/เดือน และใช้เวลาในการสนทนาแต่ละครั้งน้อยกว่า 1 ชั่วโมงต่อครั้ง

3. ครู กลุ่มตัวอย่างจำนวนมากที่สุดได้สนทนากับครูน้อยกว่า 1 ครั้งต่อเดือน และใช้เวลาในการสนทนาแต่ละครั้งน้อยกว่า 15 นาที

4. บาทหลวง/พระสงฆ์ กลุ่มตัวอย่างจำนวนมากที่สุดได้สนทนากับบาทหลวง/พระสงฆ์ น้อยกว่า 1 ครั้งต่อเดือน และใช้เวลาในการสนทนาในแต่ละครั้งประมาณ 30 นาที

5. หัวหน้าหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างจำนวนมากที่สุดได้สนทนากับหัวหน้าหมู่บ้านมากกว่า 2-3 ครั้งต่อเดือน และใช้เวลาในการสนทนาแต่ละครั้งมากกว่า 1 ชั่วโมง

6. เจ้าหน้าที่ราชการ กลุ่มตัวอย่างจำนวนมากที่สุด ได้สนทนากับเจ้าหน้าที่ราชการน้อยกว่า 1 ครั้งต่อเดือน และใช้เวลาในการสนทนาแต่ละครั้งน้อยกว่า 15 นาที

เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยรวมแล้วพบว่า การเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคลอยู่ในระดับต่ำถึงต่ำมาก

ส่วนที่ 3 การติดต่อกับสังคมภายนอก

เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยรวมแล้วพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการติดต่อกับสังคมภายนอกโดยการเดินทางเข้าไปในเมื่อ และทางจดหมายหรือโทรศัพท์ ในระดับน้อยถึงน้อยมาก

ส่วนที่ 4 ทักษะคิดต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต

เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยรวมแล้วพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทักษะคิดต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในระดับปานกลางขึ้นไป ซึ่งค่าเฉลี่ยส่วนใหญ่อยู่ในระดับทักษะคิดเชิงบวกต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต

ส่วนที่ 5 การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต

เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยรวมแล้วพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในระดับปานกลางถึงต่ำ

ส่วนที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกาเปิดรับข่าวสารกับการติดต่อกับสังคมภายนอก

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า พฤติกรรมกาเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน คือ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการติดต่อกับสังคมภายนอก แม้ความสัมพันธ์จะอยู่ในระดับต่ำถึงต่ำมาก แต่ก็เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1.

ส่วนสื่อบุคคล คือเจ้าหน้าที่มูลนิธิ เพื่อนบ้าน ครู หัวหน้าหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่ราชการ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการติดต่อกับสังคมภายนอก จึงเป็นไปตามสมมติฐาน แต่สื่อบุคคล คือ บาทหลวงหรือพระสงฆ์ ไม่มีความสัมพันธ์กับการติดต่อกับสังคมภายนอก จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1.

ส่วนที่ 7 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกาเปิดรับข่าวสารกับทักษะคิดต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า พฤติกรรมกาเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน คือ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และนิตยสาร มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทักษะคิดต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำถึงต่ำมาก จึงเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2.

ส่วนสื่อบุคคล คือ เพื่อนบ้าน ครู ผู้นำทางศาสนา(บาทหลวง/พระสงฆ์) และหัวหน้าหมู่บ้าน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทักษะคิดต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต แต่ ผู้นำทางศาสนา (บาทหลวง/พระสงฆ์) มีความสัมพันธ์เชิงลบ จึงเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2.

ส่วนที่ 8 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกาเปิดรับข่าวสารกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า พฤติกรรมกาเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน คือ วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต จึงเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3.

ส่วนสื่อบุคคล คือ เจ้าหน้าที่มูลนิธิ และเจ้าหน้าที่ราชการ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต จึงเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3.

ส่วนที่ 9 ความสัมพันธ์ระหว่างการติดต่อกับสังคมภายนอกกับทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การติดต่อกับสังคมภายนอกมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต จึงเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 4

ส่วนที่ 10 การติดต่อกับสังคมภายนอกกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การติดต่อกับสังคมภายนอกมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต จึงเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 5

ส่วนที่ 11 ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต จึงเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 6.

ส่วนที่ 12 ความแตกต่างระหว่างลักษณะทางประชากร กับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า

- กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในพื้นที่ต่างกัน มีค่าเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตแตกต่างกัน
- กลุ่มตัวอย่างเพศชายและเพศหญิง มีค่าเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตไม่แตกต่างกัน
- กลุ่มตัวอย่างที่นับถือศาสนาต่างกัน มีค่าเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตแตกต่างกัน
- กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่างกัน มีค่าเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตไม่แตกต่างกัน
- กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพทางครอบครัวต่างกัน มีค่าเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ไม่แตกต่างกัน
- กลุ่มตัวอย่างที่มีความต้องการบุตรแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตแตกต่างกัน

- กลุ่มตัวอย่างที่มีความศึกษาแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตไม่แตกต่างกัน
- กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตแตกต่างกัน
- กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้แตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตไม่แตกต่างกัน

ส่วนที่ 1.3 ตัวแปรที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า มีตัวแปรที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เพียง 8 ตัวแปร โดยมีนัยสำคัญตามลำดับ คือ (1) การนับถือศาสนาพุทธ (2) การประกอบอาชีพทำนา (3) การมีบุตร (4) การเปิดรับสื่อวิทยุ (5) ทักษะคิดต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต (6) เจ้าหน้าที่มูลนิธิ (7) การศึกษา และ (8) การเปิดรับสื่อจากสื่อหนังสือพิมพ์

อภิปรายผล

สมมติฐานข้อที่ 1 พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารของชาวเขาเผ่าอาข่ามีความสัมพันธ์กับการติดต่อกับสังคมภายนอก

ผลการทดสอบ พบว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์กับการติดต่อกับสังคมภายนอกในบางส่วน โดยสามารถจำแนกเป็นประเภท ดังนี้

การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน พบว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการติดต่อกับสังคมภายนอก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ชาวอาข่ามีการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนมาก จะมีการติดต่อกับสังคมภายนอกเพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งตรงกับแนวคิดของ ชาร์ล เค อัทคิน (Charles K. Atkin, 1973) ที่กล่าวว่า บุคคลที่เปิดรับข่าวสารมาก ยังมีหูตากว้างไกล มีความเข้าใจในสภาพแวดล้อม และเป็นคนที่ทันสมัย ทันเหตุการณ์กว่าบุคคลที่เปิดรับข่าวสารน้อย

สอดคล้องกับงานวิจัยของ โกลด์เซนและราลิส (Goldsen and Ralis, 1957) ซึ่งได้ศึกษาในหมู่บ้านบางชั้น พบว่า เกษตรกรที่มีการเปิดรับสื่อมวลชนมากกว่าและมีการติดต่อกับสังคมกว้างไกลกว่า จะเป็นผู้ที่มิแน่วโน้มที่จะยอมรับนวัตกรรม และ เฟลิไซด์ (Felicied, 1964) พบว่า ปัจจัยบางอย่างที่ทำให้รับนวัตกรรมง่ายขึ้น ได้แก่ การเปิดรับสื่อมวลชนบ่อยครั้ง การอ่านออกเขียนได้ การเป็นสมาชิกกลุ่ม และการติดต่อกับสังคมเมือง

แต่ความสัมพันธ์ที่พบ เป็นความสัมพันธ์ในระดับต่ำถึงต่ำมากทั้งนี้อาจเป็นเพราะชาวอาข่าส่วนใหญ่ยังมีการฟังวิทยุ, ดูโทรทัศน์ หรืออ่านหนังสือพิมพ์และนิตยสารค่อนข้างน้อย จึงไม่

มีผลในการรับความรู้ และข้อมูลข่าวสาร ส่วนการติดต่อกับสังคมภายนอกจะเป็นไปค่อนข้างลำบาก เพราะระยะทางที่ห่างไกลและการคมนาคมที่ไม่สะดวกสบาย

การเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคล พบว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่มูลนิธิ เพื่อนบ้าน ครู หัวหน้าหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่ราชการ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการติดต่อกับสังคมภายนอก (ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้) กล่าวคือ ชาวอาช่าที่มีการเปิดรับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่มูลนิธิ เพื่อนบ้าน ครู หัวหน้าหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่ราชการ มักจะมีการติดต่อกับสังคมภายนอกมาก

โดยจากแนวคิดเรื่องการสื่อสารระหว่างบุคคลของโรเจอร์สและชูเมกเกอร์ (Rogers and Shoemaker, 1971) ที่กล่าวว่า สื่อบุคคลนั้นจะเป็นประโยชน์มากในกรณีที่ผู้ส่งสารหวังให้ผู้รับสารเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรมในการยอมรับสาร นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้รับสารมีความเข้าใจกระจ่างชัดและตัดสินใจรับสารได้อย่างมั่นใจยิ่งขึ้นด้วย ซึ่งบุคคลเช่นเจ้าหน้าที่มูลนิธิ หรือ เจ้าหน้าที่ราชการ จะทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) มีอิทธิพลต่อแผนหรือลักษณะของการเผยแพร่ข่าวสาร ซึ่งทำให้ชาวอาช่า มีความคิดที่จะเดินทางไปติดต่อกับสังคมภายนอกมากยิ่งขึ้น

ส่วนการเปิดรับข่าวสารจากบาทหลวงหรือพระสงฆ์ ไม่มีความสัมพันธ์กับการติดต่อกับสังคมภายนอกนั้น อาจเป็นเพราะผู้นำทางศาสนา (บาทหลวงหรือพระสงฆ์) โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ(ผี) ที่ผู้นำทางศาสนาจะสอนให้ยึดมั่นในบัญญัติอาช่า เช่นการสืบทอดวิถีบรรพบุรุษ การสืบทอดเผ่าพันธุ์ ทำให้พวกเขารักในถิ่นฐานและไม่เห็นความจำเป็นต้องติดต่อกับโลกภายนอกเท่าไรนัก จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ 2 พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารของชาวเขาเผ่าอาช่า มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต

ผลการทดสอบ พบว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในบางส่วน โดยสามารถจำแนกเป็นประเภท ดังนี้

การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน พบว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ชาวอาช่าที่มีการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนมากจะมีทัศนคติเชิงบวกต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตมาก ตรงกับแนวความคิดของ โจเซฟ ที แคลปเปอร์ (Josept T. Klapper อังใน ประมะ สตะเวทิน, 2540) ที่ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อทัศนคติ ว่า สื่อมวลชนสามารถสร้างทัศนคติและค่านิยมใหม่ให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนได้ ในกรณีที่บุคคลนั้นๆ ไม่เคยมีความรู้หรือประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้นมาก่อน

สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดองฤดี ปุณณกันต์ (2533) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารกับการพัฒนาความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมของประชาชน ตามโครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชน โดยศึกษาเฉพาะกรณี อ. นครหลวง จ.พระนครศรีอยุธยา พบว่า พฤติ

กรรมการเปิดรับการสื่อสารจากสื่อมวลชน มีความสัมพันธ์กับทัศนคติ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชน

การเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคล พบว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากเพื่อนบ้าน ครู และหัวหน้าหมู่บ้าน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลงชีวิต ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ชาวอาฮาที่มีการเปิดรับข่าวสารจากเพื่อนบ้าน ครู และหัวหน้าหมู่บ้านมาก จะมีทัศนคติเชิงบวกต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตมากยิ่งขึ้น ส่วนการเปิดรับข่าวสารจากผู้นำทางศาสนามีความสัมพันธ์เชิงลบ กล่าวคือ คนที่มีการติดต่อพูดคุยกับผู้นำทางศาสนา มาก จะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเปลี่ยนแปลง โดยเสถียร เขยประทับ(2525)ได้กล่าวไว้ว่า การสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นการสื่อสารแบบสองทาง ผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถซักถาม ทำความเข้าใจ และมีปฏิริยาโต้ตอบซึ่งกันและกันได้โดยทันที จัดเป็นลักษณะที่เป็นประโยชน์มากในการใช้เป็นเครื่องชักจูงใจและโน้มน้าวใจผู้รับสาร

สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยหุช ปัญจวงศ์ ที่ศึกษาเกี่ยวกับ การเปิดรับข่าวสารความรู้ ทัศนคติและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมของชาวบ้าน ในหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง อ.เมือง จ.นราธิวาส พบว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมของประชาชนจากสื่อบุคคล มีความสัมพันธ์กับทัศนคติเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม

ส่วนการเปิดรับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่มูลนิธิกับเจ้าหน้าที่ราชการ ไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต อาจเนื่องมาจาก ชาวอาฮาจะรู้สึกได้ว่า ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจาก เจ้าหน้าที่มูลนิธิและเจ้าหน้าที่ราชการ เป็นเรื่องที่ดี เป็นประโยชน์ ดังนั้นจะยอมรับและปฏิบัติตาม เพราะเห็นว่าเจ้าหน้าที่มูลนิธิและเจ้าหน้าที่ราชการเป็นคนในเมือง มีความรู้ มีการศึกษา และสถานภาพทางสังคมที่ดีกว่า การยอมรับจึงไม่เกี่ยวข้องกับทัศนคติส่วนบุคคล

ตรงกับแนวคิดของโรเจอร์ส(Rogers :1971)ที่ได้กล่าวไว้ว่า ทัศนคติกับพฤติกรรมของบุคคลนั้น ไม่ได้สัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องเสมอไป

สมมุติฐานข้อที่ 3 พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารของชาวอาฮามีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต

ผลการทดสอบ พบว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต

โดยสามารถจำแนกเป็นประเภทดังนี้

การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน พบว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจาก วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ชาวอาฮาที่มีการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนมาก จะมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตมากขึ้นด้วย ซึ่งจากแนวคิดของเมลวิน แอล เดอเฟลอร์(De Fleur,1970) ได้กล่าวถึงอิทธิพลของสื่อมวลชนต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลไว้ในทฤษฎีบรรทัดฐานทางสังคมว่า พฤติกรรมของบุคคลอาจขึ้นอยู่กับบรรทัดฐานและสภาพแวดล้อมทางสังคม สื่อมวลชน

อาจเพียงย้ายบรรทัดฐานเดิมและสร้างบรรทัดฐานใหม่เพียงเล็กน้อย กล่าวได้ว่า สื่อมวลชนทำหน้าที่ทางอ้อม 3 ประการ คือ 1) สื่อมวลชนจะส่งเสริมสนับสนุนหรือย้ายบรรทัดฐานทางสังคมให้ดำรงอยู่ตลอดไป 2) สื่อมวลชนจะสามารถสร้างความรับผิดชอบร่วมกันให้เกิดขึ้นในสังคม และ 3) สื่อมวลชนสามารถเปลี่ยนแปลงแบบอย่างการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมของบุคคล โดยช่วยให้เกิดพฤติกรรมใหม่ แต่ต้องใช้ระยะเวลา

สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลยา หวังวิศิษฐ์(2526)ที่ได้ศึกษาเรื่องการยอมรับวิธีทำนาหว่านน้ำตมแผนใหม่ พบว่า เกษตรกรที่ยอมรับวิธีทำนาหว่านน้ำตมแผนใหม่ ส่วนใหญ่เปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนมากกว่าเกษตรกรที่ไม่ยอมรับ และงานวิจัยของ สุนน อัยสิน(2527)ที่ศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารและการผสมกลมกลืนเข้ากับวัฒนธรรมไทย ศึกษาเฉพาะกรณีชาวจีนในเขตเทศบาลเมืองเชียงใหม่ พบว่า ความถี่ในการเปิดรับสื่อมวลชน มีผลทำให้กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทยที่แตกต่างกันไป

ส่วนการเปิดรับข่าวสารจากนิตยสาร ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต อาจเป็นเพราะ ชาวอาช่าส่วนใหญ่ ไม่รู้หนังสือ ส่วนกลุ่มที่อ่านออก ก็ไม่สามารถซื้อนิตยสารมาอ่านได้บ่อยครั้ง เพราะนิตยสารมีราคาแพง ดังนั้น อัตราส่วนของผู้อ่านนิตยสารในกลุ่มตัวอย่างจึงมีน้อยมาก

การเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคล พบว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่มูลนิธิ และเจ้าหน้าที่ราชการ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน กล่าวคือ ชาวอาช่าที่มีการเปิดรับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่มูลนิธิ และเจ้าหน้าที่ราชการมาก จะมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตมากขึ้นด้วย โดยเสถียร เขยประทับ (2525) ได้กล่าวถึงประสิทธิภาพของสื่อบุคคลไว้ว่า 1) สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแลกลักษณะข่าวสารแบบบุคคลวิถี ถ้าผู้รับสารไม่เข้าใจก็สามารถไต่ถามหรือขอข่าวสารเพิ่มเติมจากผู้ส่งสารได้ในเวลาอันรวดเร็วเช่นกัน และ 2) สามารถจูงใจบุคคลให้เปลี่ยนทัศนคติที่ฝังรากลึกได้ ซึ่ง แคทซ์และลาซาดเฟล(Katz and Lazardfeld, 1955)ก็เห็นพ้องต้องกันว่า การสื่อสารระหว่างบุคคลมีผลต่อการทำให้ผู้รับสารยอมรับที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติและยอมรับที่จะให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมใดๆมากที่สุด

สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศนีย์ แก้วสว่าง(2519)ที่ได้ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ความทันสมัยทางการเกษตร พบว่า การที่เกษตรกรยอมรับนวัตกรรมทางการเกษตรนั้น เนื่องมาจากการเห็นการสาธิตของเจ้าหน้าที่ และงานวิจัยของ สุนีย์ โรจน์โอฬารรัตน์ (2539)ได้ศึกษาถึง บทบาทของสื่อและปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการตีพิมพ์ไวน์ของผู้บริหารในองค์กรธุรกิจ ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า สื่อบุคคลมีบทบาทต่อการยอมรับการตีพิมพ์ไวน์มากที่สุด

ส่วนการเปิดรับข่าวสารจาก เพื่อนบ้าน ครู ผู้นำทางศาสนา และหัวหน้าหมู่บ้าน แม้จะมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ซึ่งอาจเป็นเพราะว่า ข่าวสารที่ได้รับจากบุคคลต่างๆเหล่านี้ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวันทั่วไป ไม่ใช่ข่าวสารที่เกี่ยวกับการพัฒนาหรือความทันสมัยต่างๆ

สมมติฐานข้อที่ 4 การติดต่อกับสังคมภายนอกมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต

ผลการทดสอบ พบว่า การติดต่อกับสังคมภายนอกมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน กล่าวคือ เมื่อมีการติดต่อกับสังคมภายนอกมากขึ้น จะมีทัศนคติที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตมากยิ่งขึ้นด้วย โดยโรเจอร์สและสเวนนิ่ง(Rogers and Svening,1969)ได้กล่าวว่า ผู้ที่มีการติดต่อกับสังคมภายนอก จะมีความคิดริเริ่มในสิ่งใหม่ๆ ให้ความสนใจต่อการวิพากษ์วิจารณ์ การตรวจสอบ การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และจะมีเหตุผลในการคิดและตัดสินใจ ซึ่งการติดต่อกับสังคมภายนอก มีบทบาทสำคัญในกระบวนการทัศนคติของความทันสมัย การติดต่อกับสังคมภายนอกจะช่วยทำให้เกิดความคิด และเป็นผู้ริเริ่มให้ชีวิตตนเองมีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น

สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไรอัน และกรอสส์(Ryan and Gross)ซึ่งพบว่า เกษตรกรพวกชอบลองของใหม่ในรัฐไอโอวา จะเดินทางไปในเมืองใหญ่ๆบ่อยกว่า เกษตรกรทั่วไป ส่วน โกลเซนและราลิส(Goldsen and Ralis) พบว่า ชาวนาไทยประเภทชอบลองของใหม่จะเดินทางไปกรุงเทพฯ บ่อยกว่าชาวนาที่ยอมรับนวัตกรรมช้า

แต่ความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก อาจเนื่องมาจาก การเดินทางจากหมู่บ้านเข้าไปในเมืองค่อนข้างลำบาก จึงทำให้นานๆครั้ง จะมีโอกาสเข้าไปในเมือง ส่วนการติดต่อกับบุคคลภายนอกทางโทรศัพท์ โทรเลขหรือจดหมาย อาจมีปัญหาด้านการเขียนและพูดภาษาไทย จึงไม่ค่อยมีการติดต่อกันมากนัก

สมมติฐานข้อที่ 5 การติดต่อกับสังคมภายนอกมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต

ผลการทดสอบ พบว่า การติดต่อกับสังคมภายนอกมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน กล่าวคือ เมื่อมีการติดต่อกับสังคมภายนอกมากขึ้น จะมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตมากขึ้นด้วย โดยโรเจอร์ส และสเวนนิ่ง(Rogers and Svening,1969)ได้กล่าวถึง ลักษณะการติดต่อกับสังคมภายนอกไว้ 3 ประการ คือ 1)การเดินทางเข้าไปในเมือง 2)การติดต่อสื่อสารกับคนในเมือง และ 3)การใช้สื่อในเมือง โดยสามารถวัดระดับการติดต่อกับสังคมภายนอกของบุคคลได้จากความทันสมัยของเขา ซึ่งจากกระบวนการทัศนคติของการแสดงบทบาทของผู้ที่มีการติดต่อกับสังคมภายนอกในกระบวนการของความทันสมัย พบว่า เครื่องบ่งชี้ความทันสมัย ตัวหนึ่งคือ การยอมรับนวัตกรรม ซึ่งในงานวิจัยนี้คือ การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต นั่นเอง

สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญธรรม คำพล(2520)ที่ได้ศึกษาความแตกต่างระหว่างผู้ยอมรับกับไม่ยอมรับนวัตกรรมวิทยาการแผนใหม่ ศึกษาเฉพาะกรณีในเขต โครงการมูลนิธิบูรณะชนบท พบว่า เกษตรกรที่มีการติดต่อกับบุคคลต่างๆมากกว่า เป็นผู้ที่มีการยอมรับนวัตกรรมมากกว่า เกษตรกรที่ไม่มีการติดต่อ และโกลเดน และราลิส(Goldsen and Ralis,1957)ได้ศึกษาในหมู่บ้านบางชน พบว่า เกษตรกรที่ยอมรับวิถีชีวิตแบบเมืองมากกว่า มีการติดต่อกับสังคม

กว้างไกลกว่า จะเป็นผู้ที่มิมีแนวโน้มที่จะยอมรับนวัตกรรม รวมทั้ง ซิงห์(Singh,1967)ได้ศึกษาถึงการยอมรับปุ๋ยไนโตรเจนของเกษตรกรในประเทศอินเดีย พบว่า มีปัจจัยด้านการสื่อสารเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย คือ การเดินทางเข้าไปในเมือง ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการยอมรับปุ๋ยไนโตรเจน

โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ ซึ่งอาจเป็นเพราะปัจจัยทางด้านความยากลำบากในการคมนาคมเช่นกัน

สมมติฐานข้อที่ 6 ทักษะต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต

ผลการทดสอบ พบว่า ทักษะต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน กล่าวคือ เมื่อมีทักษะที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตก็ยิ่งมากขึ้น โดย โรเซนเบิร์ก และโฮฟแลนด์(Rosenberg and Hovland,1960)กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม เป็นการเปลี่ยนแปลงการกระทำที่สังเกตเห็นได้ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนี้ เป็นไปค่อนข้างยาก แต่หากผู้ส่งสารสามารถทำให้ผู้รับสาร เปลี่ยนแปลงความรู้หรือการรับรู้ได้ การเปลี่ยนแปลงนี้ จะเป็นพื้นฐานให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ในภายภาคหน้า และการเปลี่ยนแปลงทักษะขึ้นอยู่กับ ความรู้ความเข้าใจอันดี ทักษะดีก็จะเปลี่ยนแปลง และเมื่อทักษะดีเปลี่ยนแปลงแล้ว ก็จะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทั้งสามอย่างนี้เชื่อมโยงต่อกัน

สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุมาลี ตั้งจิตต์ศิลป์(2537)ที่ศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับการรักษาคุณภาพแหล่งน้ำ กับความรู้ ทักษะดี และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการรักษาคุณภาพแหล่งน้ำของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ทักษะดีต่อการใช้ผลิตภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการรักษาคุณภาพแหล่งน้ำของประชาชนในกรุงเทพมหานคร และงานวิจัยของ พิระนันท์ บุรณะโสภณ (2538) ที่ศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะดีและการมีส่วนร่วมในการใช้ผลิตภัณฑ์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนในกรุงเทพมหานคร พบว่า ทักษะดีต่อการใช้ผลิตภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการใช้ผลิตภัณฑ์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

สมมติฐานข้อที่ 7 ชาวเขาที่มีลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกันมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตแตกต่างกัน

ผลการทดสอบ พบว่า

1.กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในพื้นที่แตกต่างกัน นับถือศาสนา มีความต้องการจำนวนบุตร และมีอาชีพแตกต่างกัน มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจาก

พื้นที่ ที่ใช้เก็บข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 พื้นที่ คือ อ.แม่จัน และ อ.แม่ฟ้าหลวง โดยพื้นที่ที่อยู่ในเขตอ.แม่จัน จะอยู่ใกล้กับตัวเมืองเชียงราย ใกล้แหล่งความเจริญ และการคมนาคมสะดวกสบายกว่า อ.แม่ฟ้าหลวง ทำให้เปิดรับข่าวสาร และมีการติดต่อกับบุคคลภายนอกมากกว่า ซึ่งทำให้มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตได้มากกว่าด้วย

ในส่วนของการความคิดเห็นต่อการมีบุตรนั้น กลุ่มตัวอย่างที่ต้องการจะมีบุตรน้อยหรือไม่ต้องการมีบุตรเลย มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ต้องการมีบุตรมากซึ่งส่วนมากจะเป็นผู้ที่มีลักษณะทางประชากรหลายๆอย่างคล้ายกัน คือ มีอายุมาก ไม่มีการศึกษา และมีการติดต่อกับสังคมภายนอกนานๆครั้ง แตกต่างจากผู้ที่มีอายุน้อยกว่า 25 ปี ที่ส่วนมากจะไม่ต้องการมีบุตรเลย หรือต้องการมีบุตรเพียง 1-2 คนเท่านั้น

การนับถือศาสนาก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตแตกต่างกัน โดยผู้ที่ยังนับถือศาสนาพุทธ(ซึ่งจะรวมถึงความเชื่อในการนับถือผีบรรพบุรุษด้วย)ส่วนมากจะมีการยึดถือปฏิบัติตามแนวทางบรรพบุรุษอยู่ จึงเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตน้อย ส่วนผู้ที่เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ จะมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตมากกว่า

อาชีพที่แตกต่างกัน ก็มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน โดยผู้ที่ประกอบอาชีพทำสวนหรือทำไร่ เพียงอย่างเดียว จะมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตน้อยกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพ ทำนาหรือค้าขาย ซึ่งเป็นเพราะ การรู้จักประกอบอาชีพอื่นๆที่นอกเหนือจากเคยทำมาดั้งเดิม เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว เช่น การเข้าไปค้าขายในเมือง ทำให้มีโอกาสพบปะผู้คนและเป็นคนมีความคิดที่ทันสมัย จึงมีโอกาสเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตได้มากกว่า

สอดคล้องกับแนวคิดของ เมลวิน แอล เดอเฟลอร์(De Fleur,1970)ที่กล่าวไว้ในทฤษฎีความแตกต่างของแต่ละบุคคล กล่าวคือ โครงสร้างทางบุคลิกภาพส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน เช่นทัศนคติ ค่านิยมและความเชื่อ จะมีส่วนสำคัญต่อการกำหนดแบบการเรียนรู้หรือการเรียนรู้ของมนุษย์เกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น

และสอดคล้องกับงานวิจัยของปรียานุช ปัญจวงศ์(2540)ที่ศึกษาเรื่องการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมของชาวบ้านในหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทอง อ.เมือง จ.นราธิวาส ซึ่งผลการวิจัย พบว่า ผู้ที่มีลักษณะทางประชากรคือ อาชีพแตกต่างกัน มีการเปิดรับข่าวสารเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมของศูนย์ศึกษาพิภพทองแตกต่างกันและงานวิจัยของ ชลลดา ทองสุกนอก (2540)ที่ศึกษา การเปิดรับสื่อ ความรู้ ทัศนคติ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พลังงาน ของเจ้าของอาคารและโรงงานควบคุม ผลการวิจัยก็พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พลังงานแตกต่างกัน

2.กลุ่มตัวอย่างที่มี เพศ อายุ สถานภาพในครอบครัว การศึกษาและรายได้ แตกต่างกัน ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้เนื่องจาก

ถึงแม้เพศ อายุ สถานภาพในครอบครัว การศึกษาและรายได้จะแตกต่างกัน แต่ชาวอาข่าที่เป็นกลุ่มตัวอย่างกลับมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะชาวอาข่าในพื้นที่ที่ศึกษา ยังมีความเคารพนับถือในระบอบอาวุโสและยึดมั่นในขนบธรรมเนียม

ประเพณีของชนเผ่าที่มีมาตั้งแต่โบราณ และส่วนมากจะเป็นเพศชายเท่านั้นที่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ เป็นหลักในการหารายได้ให้กับครอบครัว ซึ่งเพศหญิงส่วนมากไม่มีโอกาสได้เดินทางไปนอกหมู่บ้านและทำหน้าที่เป็นแรงงานของครอบครัว โดย จะเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของสามีที่เป็นหัวหน้าครอบครัวอย่างเคร่งครัด จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรรณิภา จิตต์ชอบธรรม (2536) ที่ศึกษาเรื่องความทันสมัยของประชาชนในเขตหนองจอก กรุงเทพฯ พบว่า เพศ อายุ และฐานะทางเศรษฐกิจไม่มีความสัมพันธ์กับความทันสมัย

สมมติฐานข้อที่ 8 พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร มีประสิทธิภาพในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตได้มากที่สุด

เมื่อใช้ค่าของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเป็นตัวแปรตาม และมีตัวแปรต้นเป็นลักษณะทางประชากร การเปิดรับสื่อต่างๆ การติดต่อกับสังคมภายนอก และทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่ามีตัวแปรที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ 8 ตัวแปร ซึ่งพบว่าตัวแปรอิสระทั้ง 8 ตัวสามารถร่วมอธิบายความแปรปรวนของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตได้ร้อยละ 40.0 โดยมีความสำคัญตามลำดับคือ การนับถือศาสนาพุทธ การประกอบอาชีพทำนา การมีบุตร การเปิดรับสื่อวิทยุ ทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต เจ้าหน้าที่มูลนิธิ การศึกษา และการเปิดรับสื่อหนังสือพิมพ์

โดยที่ การนับถือศาสนาพุทธ การประกอบอาชีพทำนา การมีบุตรและการศึกษา มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงในทางลบ กล่าวคือผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ ประกอบอาชีพทำนา นิยมมีบุตรมากและมีการศึกษาสูง จะมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตน้อยกว่ากลุ่มที่มีลักษณะตรงกันข้ามหรือลักษณะอื่นๆที่ไม่ใช่ลักษณะดังกล่าว

ส่วนการเปิดรับข่าวสารจากสื่อวิทยุ,สื่อหนังสือพิมพ์ และเจ้าหน้าที่มูลนิธิ เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในทางบวก กล่าวคือ ชาวอาช่าที่มีการเปิดรับข่าวสารจากสื่อวิทยุ,หนังสือพิมพ์และเจ้าหน้าที่มูลนิธิมาก จะมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตมากกว่าชาวอาช่าที่มีการเปิดรับข่าวสารจากสื่อเหล่านี้น้อย และทัศนคติ ก็เป็นอีกหนึ่งตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ ชาวอาช่าที่มีทัศนคติในทางบวกต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจะมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตมากกว่าชาวอาช่าที่มีทัศนคติในทางลบต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและสรุปได้ว่า ลักษณะทางประชากร คือ การนับถือศาสนา การประกอบอาชีพ ความคิดเห็นต่อการมีบุตร อธิบายการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตได้ดีกว่าการเปิดรับข่าวสารจากสื่อ ดังนั้นจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

สอดคล้องกับแนวคิดของโจเซฟ ที แคลปเปอร์ (Joseph T. Klapper อ้างใน ประมะ สตะเวทิน, 2540: หน้า 142-146) ที่ว่า

1) อิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีนั้น ไม่ใช่อิทธิพลโดยตรง แต่เป็นอิทธิพลโดยอ้อม เพราะมี ปัจจัยต่างๆ ที่สะกิดกันอิทธิพลของสื่อมวลชน ปัจจัยดังกล่าวได้แก่

- ความมีใจโน้มเอียงของผู้รับสาร
- การเลือกของผู้รับสาร
- อิทธิพลของบุคคล

2) อิทธิพลที่สื่อมวลชนจะมีต่อประชาชน เป็นเพียงผู้สนับสนุนทัศนคติ รสนิยม ความ มีใจโน้มเอียง ตลอดจนแนวโน้มด้านพฤติกรรมของประชาชนให้มีความเข้มแข็งขึ้น และพร้อมที่จะแสดงให้ปรากฏออกมาเมื่อมีแรงจูงใจเพียงพอ หรือเมื่อมีโอกาสเหมาะสม

3) อิทธิพลที่สื่อมวลชนจะมีต่อประชาชน คือ ทำหน้าที่เป็นผู้เปลี่ยนแปลงประชาชน ได้เช่นกัน แต่จะได้ก็ต่อเมื่อบุคคลมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงอยู่ก่อนแล้ว

4) สื่อมวลชนสามารถสร้างทัศนคติและค่านิยมใหม่ให้แก่ประชาชนได้ แต่เป็นไปใน ลักษณะสะสม มิใช่ก่อให้เกิดผลได้ทันทีทันใด หรือในระยะเวลาอันสั้น

ส่วนสื่อบุคคลถึงแมโรเจอร์สและชูเมกเกอร์ (Rogers and Shoemaker: 1971) ได้ กล่าวไว้ว่า ในทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคลว่ากรณีที่ต้องการให้บุคคลใดๆ เกิดการยอมรับ ในสารที่เสนอไปหรือการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพที่สุดที่ใช้ในการกระตุ้นให้เกิดการตัดสินใจ ยอมรับสารนั้น ควรใช้การสื่อสารระหว่างบุคคล โดยใช้สื่อบุคคลเป็นผู้เผยแพร่ข่าวสาร สื่อ บุคคลนั้นจะเป็นประโยชน์มากในกรณีที่ผู้ส่งสารหวังผลให้ผู้รับเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรมในการยอมรับสารนั้น นอกจากนี้ยังเป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้รับสารมีความเข้าใจ กระจำงชัดต่อสาร และตัดสินใจรับสารได้อย่างมั่นใจยิ่งขึ้นด้วย

แต่ เมลวิน แอล เดอเฟลอร์ (De Fleur, 1970) ให้แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับอิทธิพลของ สื่อต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลไว้ 4 ทฤษฎี ดังนี้

1. ทฤษฎีความแตกต่างของแต่ละบุคคล กล่าวคือ โครงสร้างทางบุคลิกภาพส่วนบุคคล ที่แตกต่างกัน เช่น ทัศนคติ ค่านิยม และความเชื่อ จะมีส่วนสำคัญต่อการกำหนดแบบ การรับรู้หรือการเรียนรู้ของมนุษย์ เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และข่าวสารต่างๆ ที่แตกต่างกัน ตามทฤษฎีนี้ สื่อมวลชนจึงมีอิทธิพลในแง่สร้างการเรียนรู้ หรือการย้ำในสิ่งที่เขาารู้อยู่แล้ว

2. ทฤษฎีการจัดประเภททางสังคม กล่าวคือ บุคคลในกลุ่มเดียวกันย่อมจะเปิดรับสาร และมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อเนื้อหาของข่าวสารที่คล้ายคลึงกัน ทั้งนี้เนื่องมาจากความใกล้ชิด สนิทสนมผูกพันของกลุ่ม ฉะนั้น สื่อมวลชนจึงมีอิทธิพลต่อกลุ่มคนเหล่านี้ ก็ต่อเมื่อส่งมาใน ลักษณะที่สอดคล้องกับบรรทัดฐานของกลุ่ม

3. ทฤษฎีความสัมพันธ์ทางสังคม กล่าวคือ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายในกลุ่ม แบบไม่เป็นทางการ มีอิทธิพลต่อการสื่อสาร นักสังคมวิทยาชนบทเชื่อว่าเครือข่ายของชาว นามีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจยอมรับ หรือไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ และชาวชนบท มีความผูกพันทางสังคมอย่างแน่นแฟ้นกับเพื่อนบ้าน ผู้นำความคิดเห็นในสังคม จะ

เป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเผยแพร่ข่าวสาร และการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรมของบุคคลในสังคมนั้น ในกรณีเช่นนี้สื่อมวลชนจะมีอิทธิพลต่อคนได้ในลักษณะ ทฤษฎีการสื่อสารสองขั้นตอน (Two-Step Flow Theory) ซึ่งต้องอาศัยอิทธิพลของบุคคล (Personal Influence) เข้าร่วมด้วย

4. ทฤษฎีบรรทัดฐานทางสังคม กล่าวว่า พฤติกรรมของบุคคลอาจขึ้นอยู่กับบรรทัดฐานและสภาพแวดล้อมทางสังคม ถ้าสื่อมีเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับบรรทัดฐานทางสังคม สื่อมวลชนอาจเพียงย้ำบรรทัดฐานเดิม และสร้างบรรทัดฐานใหม่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า สื่อมวลชนทำหน้าที่ทางอ้อม 3 ประการคือ 1) สื่อมวลชนจะส่งเสริมสนับสนุนหรือย้ำบรรทัดฐานทางสังคมให้ดำรงอยู่ตลอดไป 2) สื่อมวลชนจะสามารถสร้างความรับผิดชอบร่วมกันให้เกิดขึ้นในสังคม 3) สื่อมวลชนสามารถเปลี่ยนแปลงแบบอย่างการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมของบุคคล โดยช่วยให้เกิดพฤติกรรมใหม่ แต่ต้องใช้เวลาอย่างมาก

โดยเฉพาะชาวอาชชาติส่วนใหญ่ ยังคงยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษอย่างเคร่งครัด ดังนั้นถึงแม้การเปิดรับข่าวสารจะมีส่วนในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต แต่ลักษณะทางประชากร จะสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงได้มากกว่า

สอดคล้องกับงานวิจัยของถนอมนุช พิทักษ์โกศล (2540) ที่ศึกษาเรื่อง การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการป้องกันการใช้ยาบ้า ของผู้ในแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม ที่สรุปได้ว่า ลักษณะทางประชากร สามารถอธิบายความรู้และทักษะเกี่ยวกับการใช้ยาบ้าได้ดีกว่าตัวแปรอื่นๆ

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาเฉพาะกลุ่มชาวเขาเผ่าอาข่า ใน 4 หมู่บ้าน ที่อยู่ในเขตพื้นที่ อ.แม่จันและ อ.แม่ฟ้าหลวงเท่านั้น ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไป จึงควรขยายพื้นที่ออกไปยังหมู่บ้านอื่นๆ หรือ อำเภออื่นๆ เพื่อให้ผลที่ได้สามารถสรุปอ้างอิงและนำไปใช้ได้อย่างกว้างขวาง

2. การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาพฤติกรรม的开รับข่าวสารเรื่องต่างๆไปที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ไม่ได้ศึกษาในเรื่องพฤติกรรม的开รับข่าวสารเฉพาะเรื่อง เช่น การเปิดรับข่าวสารเรื่องสุขภาพอนามัย, การเกษตรแผนใหม่ ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป อาจมีการศึกษาเพิ่มเติมในรายละเอียดเฉพาะเรื่องดังกล่าว เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆละเอียดมากยิ่งขึ้น

3. การวิจัยครั้งนี้ พบว่าการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในเรื่อง การกินอาหาร กับชาวเขื่อนคนในเมือง การเปลี่ยนงานจากที่ทำอยู่ไปทำงานในเมือง การเลิกนับถือผี อยู่ในระดับที่ต่ำมาก ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป จึงควรศึกษาเพิ่มเติมว่า เป็นเพราะสาเหตุอะไร

4. เนื่องจากชาวเขาเผ่าอาข่าในพื้นที่วิจัย เป็นชนกลุ่มน้อยที่ถึงแม้จะได้รับการพัฒนาจากองค์กรทั้งของรัฐบาลและเอกชน แต่ยังคงรักษาและประเพณีปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมบางอย่างอยู่ ซึ่งการวิจัยโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ อาจไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ละเอียดและตรงกับข้อเท็จจริงเท่าไรนัก ดังนั้นจึงควรมีการวิจัยในเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลของเรื่องที่ศึกษาอย่างละเอียดและตรงกับข้อเท็จจริง อาจเป็นในรูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก หรือการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากผลการวิจัย พบว่า การนับถือศาสนาที่แตกต่างกัน มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตอย่างยิ่ง โดยเฉพาะกลุ่มชาวอาช่าที่นับถือศาสนาพุทธซึ่งรวมถึงการนับถือผีบรรพบุรุษจะยึดมั่น ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต เนื่องจากมีความเชื่อว่าวิถีชีวิตที่ดำเนินตามแนวทางของบรรพบุรุษนั้น เป็นสิ่งที่ดีงามและถูกต้องอยู่แล้ว ซึ่งก็ไม่ได้หมายความว่า การไม่เปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่ไม่ดี อย่างไรก็ตามคนกลุ่มนี้ จะเชื่อฟังและปฏิบัติตามผู้นำทางศาสนา ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่ต้องการวางแผนการใช้สื่อเพื่อการพัฒนา ในเรื่องที่กระทบต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต เช่น การรักษาพยาบาลด้วยการแพทย์สมัยใหม่ ควรมีการสื่อสารผ่านผู้นำทางศาสนา เพื่อสร้างความเข้าใจและแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง

2. ชาวอาช่าที่มีการศึกษา จะมีโอกาสเปิดรับสื่อและเห็นโลกภายนอกมากกว่าคนกลุ่มอื่นในเผ่า ดังนั้นคนกลุ่มนี้ ควรจะมีทัศนคติที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลง แต่ผลการวิจัย พบว่า ชาวอาช่าที่มีการศึกษากลับไม่นิยมการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเท่าใดนัก ซึ่งก็ไม่ได้หมายความว่า การไม่เปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่ไม่ดี เพราะเมื่อพวกเขาที่มีการศึกษาจะสามารถแยกแยะได้ว่าวิถีชีวิตเรื่องใดควรจะอนุรักษ์ไว้ เช่น การจัดงานปีใหม่ การแต่งกายเต็มรูปแบบในช่วงเทศกาลสำคัญ ดังนั้นหน่วยงานที่ต้องการการพัฒนาแบบยั่งยืน โดยเน้นการพัฒนา “คน” เป็นหลัก จึงต้องมีการกำหนดนโยบายและวางแผนการให้การศึกษาที่ชัดเจน เพื่อให้ชาวอาช่าเข้าใจ และสามารถแยกแยะว่าเรื่องใดควรเปลี่ยนแปลงหรือเรื่องใดควรอนุรักษ์ไว้ รวมทั้งมีทัศนคติที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลง ในเรื่องที่ทำให้สภาพชีวิตและความเป็นอยู่ดีขึ้น

3. สื่อบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ราชการ และเจ้าหน้าที่จากองค์กรเอกชน มีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต โดยชาวอาช่าจะเชื่อฟังและยอมรับ เพราะรู้สึกว่าคุณคนเหล่านี้ มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดีกว่า แต่การปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่กับชาวอาช่ายังอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้นหากต้องการให้การสื่อสาร มีประสิทธิภาพมากขึ้น เจ้าหน้าที่ราชการ และเจ้าหน้าที่จากองค์กรเอกชน ควรมีการมีปฏิสัมพันธ์กับชาวอาช่ามากขึ้นด้วย

4. สื่อวิทยุ เป็นสื่อมวลชน ที่ชาวอาช่ามีการเปิดรับและมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตมากที่สุด ดังนั้นในการเผยแพร่ ข้อมูลข่าวสาร การรณรงค์หรือการให้ความรู้ จึงควรเผยแพร่ผ่านสื่อชนิดนี้